

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. I. Præmittuntur quæ apud omnes sunt certa, & ratio dubitandi
proponitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

quia in uno individuo perpetuo saluatur & conseruatur, non appetit productionem alterius, & iteò individuum illius, ab iſta facultate generatiua imperfectum non eſt: ut conſtat in Angelis, quorum quilibet in ſua ſpecie eſt perfectus, abſque diſta difficultate; & ſimiliter in calis. Unde quod in Deo detur potentia generatiua, non eſt ex indigentia, ſed ex ſumma fecunditate nature; ſicut non ex indigentia, ſed ex fecunditate, Verbum à Patre producit, & à Patre & Filio Spiritus ſanctus.

Ad tertiam probationem, diſtinguo Majorem. Potentia generatiua continetur ſub omnipotentia, abſolute conſiderata, nego Majorem: ſub omnipotentia, prout eſt in Patre, concedo Majorem, & concedo Minori, nego Conſequentiam.

Ad quartam nego ſequelam Majoris: Nam ut docet D. Thomas quaſt. 9. de potentia art. 9. ad 3. eadem potentia eſt in Patre & Filio; in Patre generat, in Filio ut generetur; ac proinde ex eo quod Pater poſſit generare, & non Filius, non ſequitur Patrem eſſe potentiorum Filio. Unde

Ad quintam probationem, diſtinguo Antecedens. Potentia generatiua eſt aliqua potentia, & aliqua dignitas: diſtincta à potentia terminandi generationem, nego Antecedens: eadem cum potentia terminatiua generationis, concedo Antecedens, & nego Conſequentiam. Ita

quæ quævis deſit Filio potentia generatiua, non ſequitur in illo eſſe defectum alicujus potentie & perfectionis: quia talis potentia de eſt abſolum ſub uno munere, nempe generandi actiue, non tamen ſub omni munere, cum in illo ſit potentia terminandi generationem; quæ duo munia non differunt perfectione, ſed relatione: eadem namque abſoluta perfectio, connotando Paternitatem, dat poſſe generare, & connotando Filiationem, dat poſſe generari.

Inſtabis: Potentia generatiua eſt diſtincta à potentia terminatiua generationis: Ergo per hoc quod Filio competat potentia terminatiua generationis, non ſaluatur quod illi aliqua potentia non deſit. Conſequentia patet ex dictis: Antecedens autem probatur, Primò quia actio & paſſio ad diuerſa reducuntur principia; agit enim aliquid ratione formæ, in quantum eſt in actu, patitur autem in quantum eſt in potentia, ratione materiæ: Sed generare & generari in Diuinis ſe habent per modum actionis & paſſionis: Ergo referuntur ad diuerſa principia, & conſequenter potentia generatiua diſtincta eſt à potentia terminatiua generationis. Secundò probatur eadem Antecedens: Potentiæ diſtinguntur per actus: Sed generare eſt actus diſtinctus à generari: Ergo potentia generatiua eſt diſtincta à potentia terminatiua generationis.

Reſpondeo negando Antecedens: cum enim potentia generatiua, & potentia terminatiua generationis, ſolum differat penes relationes quas connotant, Paternitatem ſcilicet & Filiationem; potentia verò ſit aliquid abſolutum, & abſolutum per relativum multiplicari non poſſit; ſit quod potentia generatiua nequeat in ratione potentia à paſſiua generabilitate diſtingui: Unde Ad primam Antecedens probationem, dicitur veram eſſe Majorem in actione tranſeunte, falſam autem in actione immanente: ut conſtat in volitione, cujus principium actiuum eſt voluntas, & tamen eadem voluntas terminare potest volitionem; & ſub eadem diſtinctione

Tom. II.

A Minoris, nego Conſequentiam: nam generatio in Diuinis non eſt actio tranſiens, ſed immanens; & ſimiliter generari, per modum paſſionis immanētis ſignificatur; & iteò non oportet ad diuerſa principia reduci, ſed eadē realiter potentia in Patre eſt principium generationis, & in Filio, connotatā filiatione, eſt generationis terminus. Ita D. Thomas quaſt. 9. de potentia art. 9. ad 4.

Ad ſecundam probationem Antecedens, 127. concedo Majori, nego Minorem. Nam ſicut potentia generatiua eſt diuina eſſentia, connotatā Paternitate, & generabilitas, eadem diuina eſſentia, connotatā Filiatione: ita actualis generatio eſt diuina intellectio, connotatā Paternitate; & generari eſt paſſiuum intelligi, connotatā Filiatione: intelligi enim & intelligere, non ſunt actus realiter diſtincti in Deo, & conſequenter nec generare & generari realiter diſtinguntur, quoad id quod in recto important, ſed ſolum quoad relationes quas dicunt de connotato; qualiter etiam potentia generatiua, à potentia terminatiua generationis diſtinguitur.

Quæ doctrina eſt D. Thomæ quaſt. 2. de potentia art. 5. in corpore, quod ita concludit. *Similiter ergo dicendum eſt de actione & potentia: nam generatio ſignificat actionem, cum aliquo reſpectu, & potentia generandi ſignificat potentiam, cum reſpectu: unde ipſa generatio eſt Dei actio, ſed prout eſt Patris tantum; & ſimiliter potentia generatiua eſt Dei omnipotentia, prout eſt Patris tantum.* Ita D. Thomas loquendo de actiua generatione & potentia generatiua: idipſum dicitur, ut procedat conſequenter, de generatione paſſiua, & potentia terminatiua generationis.

ARTICULUS IV.

Cur una ex diuinis proceſſionibus ſit generatio, & non altera?

§. I.

D *Premittuntur quæ apud omnes ſunt certa, & ratio dubitandi proponitur.*

Duo tantum certa, & indubitata fide tenenda, ſupponimus. Primum eſt, præter proceſſionem Verbi, dari in Deo aliam, per quam Spiritus Sanctus procedit.

Probatum primò: de fide eſt dari tertiam Perſonam, quæ Spiritus Sancti nomine appellatur, & quæ eſt verus Deus, ſicut Pater & Filius, ut diſputatione præcedenti contra Macedonianos oſtendimus: At hæc tertia Perſona non eſt à ſe; aliàs darentur duo innatiſcibiles, & conſequenter duo Dij, quia ut ſuprà ex D. Thomæ retulimus: *Ponere duos innatiſcibiles, eſt ponere duos Deos, & duas naturas diuinas:* Ergo eſt ab alio, vel ab alijs, ſcilicet à Patre & Filio: Sed non poteſt eſſe à Patre & Filio, niſi ab utroque; procedat: Ergo præter Verbi generationem concedenda eſt alia proceſſio in Diuinis, ſcilicet Spiritus Sancti, quam publicè voce proſitetur univerſalis Eccleſia, tum in Symbolo Nicæno, dicens: *Credo in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit.* Tum in Symbolo Athanſij, hijs verbis: *Spiritus Sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, ſed procedens.*

Probatum ſecundò ratione quæ habet D. Thomas hic art. 3. *Quemadmodum omne intelligēs*

Producit aliquid ad intra, quod dicitur verbum, ita etiam quicumque diligit, producit amorem vel impulsus quemdam, ratione cujus amatum est in amante: Atqui ob eam rationem, probabiliter inferimus dari in Deo Verbi processionem, ut constat ex dictis art. 1. Ergo etiam supposita fide, possumus inferre à simili, aliam esse in Deo processionem per viam amoris, quæ Spiritus sancti processio appellatur. Minor & Consequentia patent ex supra dictis. Tota difficultas est in probatione Majoris, quæ extranei à Schola D. Thomæ non aliter probant, quàm quia omnis actio debet habere terminum à se productum: Dilectio autem est actus voluntatis, sicut intellectio est actus intellectus: Ergo debet habere aliquem terminum à se productum. Illa tamen propositio univèrsaliter sumpta, vera non est: nam actiones immanentes, quæ potius sunt qualitates, quàm actiones prædicamentales, non habent terminum necessarium, sed tantum permissivè; ex quo inulimus in Tractatu de visione Beata, Beatos videndo divinam essentiam, nullum formare verbum creatum. Unde illa Major à viâ probari debet.

130. Observandum est igitur: Quòd cum omnis actio debeat aliquo modo attingere objectum, circa quod versatur, aliàs daretur actio in distas, quod implicat, ut docent Philosophi in libris Physicorum; & actio immanens sit in ipso agente, ejus objectum debet etiam intra illud existere, ac illi intimè conjungi, vel ratione sui, vel ratione alicujus suppletis vicem illius. Unde sicut objectum intellectiois sit præsens intellectui, vel per se ipsum, si sit per se primò intelligibile, ut in visione Beatifica contingit; vel per suam similitudinem, ut fit in aliis intellectioibus creatis; ita & objectum volitionis debet esse præsens voluntati, eique aliquo modo conjungi; & cum hæc unio non possit fieri mediante specie & similitudine objecti (quia vis appetitiva non petit assimilari objecto, sed in illud ferri) debet fieri per inclinationem & propensionem. Unde sicut ex hoc quòd aliquis rem aliquam intelligit, provenit quedam intellectualis conceptio rei intellectæ in intelligente, quæ dicitur verbum: ita ex hoc quòd aliquis rem aliquam amat, provenit quedam impressio, ut ita loquar, rei amate in affectu amantis, secundum quam amatum dicitur esse in amante, sicut & intellectum in intelligente. Verba sunt D. Thomæ infra quæst. 37. art. 1. Quare idem S. Doctor 1. 2. quæst. 28. art. 1. ad 2. docet de ratione amoris triplicem esse unionem; unam à qua procedit, quæ est unio similitudinis, quæ est causa amoris; aliam in qua consistit, quæ est impetus & impulsus quidam in rem amatam; & alteram quam efficit vel exoptat, quæ est unio realis, quam amans querit habere cum re amata.

131. Dices cum Valentia, cui hæc ratio D. Thomæ non placet: quòd quamvis amatum debeat esse præsens intra amantem, per inclinationem, non propterea debet produci à voluntate creata aliquis terminus, qui sit pondus & inclinatio; quia illa præsentia objecti sufficienter fit per actum amoris, qui est actualis inclinatio. Unde D. Thomas quæst. 4. de verit. art. 2. ad 7. optime dixit: *Voluntas non habet aliquid progrediens à seipsa, quod in ea sit, nisi per modum operationis: intellectus autem habet non solum per modum operationis, sed etiam per modum termini.*

132. Sed contra primò: D. Augustinus 14. de Trinit. cap. 8. & D. Thomas infra quæst. 93. art. 7.

A dicunt hominem in se habere imaginem Trinitatis, quia assimilatur ei in productione verbi, & termini amoris: Sed hoc esset falsum, si nihil homo produceret per voluntatem, solum enim assimilaretur Deo in actibus essentialibus intelligendi & volendi: Ergo &c.

Contra secundò: Sicut objectum intellectiois non fit præsens formaliter intellectui, per ipsam intellectioem, sed per aliquem terminum ab illa productum, qui est ejus imago & similitudo expressa: ita nec objectum amatum fit formaliter præsens ipsi amanti, per actum amoris, sed per aliquem terminum ab illo productum, qui habeat rationem impulsus ac ponderis inclinantis in illud: juxta illud Augustini 14. Confess. cap. 9. *Pondus meum amor meus: amor feror quocunque feror.*

Neque obstat discrimen quod D. Thomas assignat inter intellectum & voluntatem: ex hoc enim solum sequitur, per actum amoris non produci aliquid quod habeat rationem imaginis & similitudinis respectu rei volitæ; sicut per intellectioem produci verbum, quod est imago & similitudo expressa rei cognitæ: non tamen inferitur, non produci aliquem terminum, qui habeat rationem ponderis ac impulsus, impellentis & inclinantis in rem amatam. Unde quando S. Doctor dicit, quòd per voluntatem non produci aliquid nisi per modum operationis, non intendit negare per actum amoris aliquem terminum in voluntate produci, qui re ipsa & de facto sit terminus; sed solum intendit declarare, quòd terminus ille, quia habet per modum viæ & tendentiæ in aliud, habet modum operationis, non verò termini, ut rectè notavit Cajetanus hic art. 3.

Secundum, quod ut fidei veritate supponimus, est processioem Verbi, generationem esse, non autem processionem Spiritus sancti. Quod omnis Scripturæ testimonio, constat ex Symbolo Athanasii, ubi de Persona Filii sic dicitur: *Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus. Et de Persona Spiritus sancti: Spiritus sanctus à Patre & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.*

Confirmatur: Passim in Scriptura Filius vocatur unigenitus, id est solus genitus: Ergo sola productio Filii est vera generatio, non autem Spiritus sancti processio.

Dices: Etiam frequenter in sacris litteris Filius Dei appellatur primogenitus: Ergo habet alium posteriorem genitum, scilicet Spiritum sanctum. Sed nego Consequentiam. Nam ut dicitur in Concilio Ephesino cap. 4. *Filius Dei unigenitus est primogenitus & unigenitus; primogenitus comparatione ad filios adoptivos, & unigenitus per consubstantionem alterius Filii naturalis.* Unde Augustinus libro de fide & Symbolo cap. 4 sic habet: *Secundum id quòd unigenitus est non habet fratres secundum id autem quòd primogenitus est, fratres vocare dignatus est omnes, qui post ejus primitias in Dei gratia nascuntur per adoptionem filiorum.*

Hæc ut omninò certa & indubitata supponimus. Quod autè in examè vocamus, est cur processio Verbi sit generatio, non autem processio Spiritus sancti? Ratio dubitandi, ea quæ diffinitiva est, quia generatio viventium propria, quæ sola reperitur in Deo, est origo viventis à vivente conjuncto in similitudinem naturæ: quæ definitio non datur convenire non solum processionem verbi, sed etiam processionem Spiritus sancti: hæc si quidem est origo viventis: Spiritus enim sanctus est vivens,

vens, non minus quam Verbum) & a vivente
 coniunctis; cum sic terminus actionis immanen-
 tis, & intus conjungatur suo principio, ratione
 adentis in natura cum illo: aliunde etiam est
 similis in natura, cum eandem naturam Patris
 & Filii per suam processionem accipiat: Ergo
 nulla est ratio assignabilis, cur uni & non alteri
 processionis ratio generationis conveniat, sed
 hoc sola fide tenendum est. Ita sentit Magister
 in 1. dist. 13. ubi ait: *Inter generationem vero Filii,
 & processionem Spiritus sancti, dum hic vivimus, di-
 scernere non valemus. Eius suffragari videtur Augu-
 stinus libro, contra Maximin. dicens: Distinguere
 istam generationem, & hanc processionem, nes-
 citur non ratio, non sufficit. Tunc certe venit Deus
 ab Aulro, & sanctus de monte Pharan (id est de
 monte umbroso) ut dicitur Abac. 3. quando Spi-
 ritus sanctus a Patre & Filio procedit: ab Aulro
 quidem, quia ex amore procedit, de monte vero
 umbroso, quoniam ineffabilis & obscurissima
 est eius processio. Quid de illa tamen sentiant
 Theologi, & quae circa propositam difficulta-
 tem sit veritas aut probabilior sententia, brevi-
 ter hic exponendum est.*

S. II.

Duplex dicendi modus rejicitur.

Leet processio Spiritus sancti obscurissima
 sit, & posuerit tenebras latibulum suum, ut
 ait Bernardus serm. 1. Pentecostes: nec possit as-
 signari aliqua ratio evidens ac demonstrativa,
 cur productioni Verbi, non vero processioni
 Spiritus sancti, ratio generationis conveniat:
 Theologi tamen, ut Haereticorum argumentis
 possint occurrere, ad reddendam hujus rei ra-
 tionem aliquam congruentem & probabilem,
 haudabiliter insudarunt. Missis autem quorum-
 dam veterum Theologorum sententiis, quae
 non a Scholis eliminatae sunt.

Primus dicendi modus est Aliacensis, relati-
 vaeque hic disp. 113. cap. 3. asserentis idem Spi-
 ritum sanctum non esse genitum, bene tamen
 Verbum; quia hoc ab uno tantum, ille vero a
 duobus procedit.

Sed haec sententia displicet, ac rejicitur com-
 muniter: Primò quia per nullam particulam in
 definitione generationis repertam, excluditur
 quòd illius terminus a duobus procedat: si enim
 per aliquam, maximè per istam, a vivente, quae
 cum in singulari principium designet, plurali-
 tatem principiorum videtur excludere: Sed per
 haec non excluditur: Ergo &c. Minor probatur:
 Terminus per generationem productus, etiam
 in singulari exprimitur, cum dicatur, *origo vi-
 ventis*; & tamen per hoc non excluditur, quòd
 et in eisdem generationis activae duo viven-
 tia procedant: Ergo etiam si principium in sin-
 gulari exprimitur, per eam inde colligitur, nò
 posse a duobus aliquid procedere ut genitum.

Secundo, Quòd Spiritus sanctus a duobus
 procedat, non obstat quin procedat ut illis si-
 milis in natura, ex vi processionis: Ergo hoc non
 impedit quin eius productio sit vera generatio.
 Consequentia patet, Antecedens probatur:
 Tum quia duo ad productionem alicujus vi-
 ventis concurrentia, possunt in natura adunari:
 Tum etiam, quia in creatis filius a patre & matre
 proceditur, & tamen procedit ut illis similis in
 natura: Ergo quòd Spiritus sanctus a duobus
 producat, non obstat, quin illis similis in na-
 tura procedat.

A Tertiò, Si Pater & Filius per intellectum pro-
 ducerent Spiritum sanctum, verè esset verbum,
 & consequenter filius, ac proinde genitus: Ergo
 non idè non est genitus, nec filius, quia a duo-
 bus procedit, sed quia non procedit per intelle-
 ctum, sed per voluntatem: quae est ratio D. Tho-
 ma, quam inferius explicabimus.

Si opponas D. Augustinum 15. de Trinitate
 cap. 27. ubi inquit, *Cur non dicatur natus esse, sed
 potius procedere Spiritus sanctus?* Cui difficultati
 sic respondet: *Quoniam si etiam ipse, Filius diceretur,
 amborum utique Filius diceretur, quod absurdum
 est; filius quippe nullus est duorum, nisi patris &
 matris: absit autem, ut inter Deum Patrem & Deum
 Filium aliquid tale suscipiamur.* Idem docet S. Tho-
 mas quaest. 10. de potentia art. 2. ad 11. Ergo ex
 mente D. Augustini & S. Thomae, per hoc quòd
 Spiritus sanctus a duobus procedat, a ratione
 geniti & filii sufficienter excluditur.

Respondeo primò, Augustinum rationem
 istam non absolute ut sufficientem dixisse, sed
 solum ut sufficientem his qui extendi non valent
 in amplius, ut constat ex capitis initio, ubi ait:
*Sufficit autem interim his qui extendi non valent in
 amplius, &c.* Id est illis qui ex humanis moventur
 ad rimanda divina.

Secundo respondeo, Quòd cum Spiritus san-
 ctus sit a duabus Personis, quia est per volunta-
 tem, & ex amore mutuo Patris & Filii procedit;
 Verbum vero ab una tantum, quia est per intel-
 lectum, & consequenter per modum similitudi-
 nis; signum quidem evidens est, Verbum prop-
 riè generari, non autem Spiritum sanctum,
 quia hic a duabus, illud vero ab una tantum
 Persona procedit, non tamen est ratio a priori;
 & hoc solum volunt D. Augustinus & S. Tho-
 mas locis allegatis.

Secunda sententia docet Verbum esse Filium,
 quia accipit ex vi processionis naturam, ad alte-
 rius suppositi productionem fecundam; & Spi-
 ritum sanctum idè Filium non esse, quia licet ex
 vi processionis sit similis suo principio in essen-
 tia, non tamen in natura sub conceptu naturae,
 eò quòd haec consistat in fecunditate alterius
 suppositi productiva, quam Spiritus sanctus suam
 processionem non accipit. Ita docent D. Bonaven-
 tura, Alensis, & Richardus a S. Victore: quos ex
 Recentioribus sequuntur Zuniga disp. 2. de
 Trinit. dub. 20. & Martinonus disp. 24. sect. 9.

Sed haec etiam sententia non placet, & rejicitur
 primò ex D. Thoma infra qu. 35. art. 2. in corp. ubi
 aliquorum sententiam, qui ex hoc Spiritum
 sanctum defendebant non esse imaginem, quia
 cum Patre & Filio non convenit in notione prin-
 cipii, hac ratione confutat; quia similitudo aut
 aequalitas non attenditur in relationibus, notio
 autem principii relationem importat. Ex quibus
 hoc argumentum conficitur. Similitudo requi-
 sita in persona genita ad rationem generationis,
 non est in relativis, sed in absoluto: At similitu-
 do in fecunditate productiva alterius supposi-
 ti non est in absoluto praesens, sed in absoluto,
 adjuncta relatione in obliquo & de connotato,
 ut patet ex dictis articulo praecedenti: Ergo haec
 ad rationem generationis necessaria non est.

Secundo, Si esset necessaria praedicta similitu-
 do ad rationem Filii in Divinis, maximè quia in
 creatis ita contingit, quòd scilicet filius est similis
 generati in fecunditate productiva alterius sup-
 positi: Sed ex hoc non colligitur: Ergo &c. Pro-
 batur Minor: Vis productiva alterius suppositi,
 in qua

m. Bibliu